

ΣΙΚΕΛΙΑ / SICILIA με το Πανόραμα
Ξεναγεί η Μάχη Καρανίκη (25 – 31 Οκτωβρίου 2013)

ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΕΣ – ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ 2

ΣΕΛΙΝΟΥΣ

Πολιτιστική Εταιρεία
Πανόραμα www.apan.gr

και **ΑΚΡΑΓΑΣ**

ΣΕΛΙΝΟΥΣ Το 650 ή 628 π.Χ. >>>>>>>> Μεγαρείς από τα Υβλαία Μέγαρα και από τα Μέγαρα της Αττικής ιδρύουν τον Σελινόυντα, την πιο απομακρυσμένη ελληνική πόλη της Σικελίας: βρίσκεται στα βόρεια της νότιας ακτής, μπροστά της ανοίγεται η Δυτική Μεσόγειος (και πέρα, στα βάθη του ορίζοντα: οι ισπανικές ακτές) κι ήταν στριμωγμένη από τις σικελικές πόλεις των Καρχηδονίων (σύνορα με τη Μοτύη, το σημαντικότερο καρχηδονιακό λιμάνι, στο ΒΔ άκρο του νησιού). Μία ακόμα δωρική πόλη της αρχαίας Σικελίας. Το όνομά του ο Σελινόυντας το οφείλει στα πολλά σέλινα της περιοχής και το σέλινο είναι το έμβλημα στα εξαιρετικά νομίσματα που κόβει η πόλη.

ΑΚΡΑΓΑΣ (Porto Empedocle) Το 583/83 >>>>>>>> η Γέλα, μαζί με νέους αποίκους, πολιτικούς εξόριστους από τη Ρόδο, ιδρύει τον Ακράγαντα, δωρική πόλη στο κέντρο περίπου της νότιας ακτής (στην Αφρικανική Θάλασσα ή Στενό της Σικελίας).

Σελινούντας / Σελινούς

(σήμερα, Selinunte)

Το χωριό των κίωνων

Abu Abd Allah el-Idrisi

Ο Σελινούντας ιδρύεται από τα σικελικά Μέγαρα Υβλαία, μαζί με νέους αποίκους από τα Μέγαρα της κυρίως Ελλάδας. Για τη χρονολογία της ίδρυσης υπάρχουν δύο απόψεις: το 650 π.Χ. και το 628 π.Χ. Τα άγρια σέλινα που αφθονούν στην περιοχή έδωσαν στην πόλη το όνομά της.

Θέση: Ο Σελινούντας, η πιο απομακρυσμένη αποικία των Ελλήνων, που γειτόνευε με τα καρχηδονιακά εδάφη, βρίσκεται σε μια εύφορη περιοχή της νοτιοδυτικής Σικελίας. Η πόλη κατέλαβε τον χώρο ανάμεσα σε δύο πλωτούς ποταμούς που της εξασφάλιζαν ασφαλή λιμάνια και επικοινωνία με την ενδοχώρα. Συνόρευε δυτικά με την περιοχή των Καρχηδονίων και βόρεια με τους Ελύμους της Έγεστας, από τους οποίους και απέσπασε, μάλλον, την περιοχή.

Μετόπη του 540 π.Χ. (ασβεστόλιθος) από τον Ναό C. Ο Περσέας σφαγιάζει τη Μέδουσα. Τον συμπαραστέκεται η Αθηνά. Ένα από τα αγαπημένα θέματα της Αρχαϊκής εποχής.
Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Παλέρμιο

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Το κείμενο που χρησιμοποιήσαμε ως βάση για τον Σελινούντα προέρχεται από τον αρχαιολογικό οδηγό *ΣΙΚΕΛΙΑ*, επιστ. επιμέλεια Πάνος Βαλαβάνης (έκδοση της εφ. *Η Καθημερινή*, 2010) με μερικές προσθήκες-διορθώσεις (εικονογράφιση Πανόραμα). Σας παραπέμπουμε και στις πανοραμικές Σημειώσεις *ΣΙΚΕΛΙΑ Α΄ Τα Ιστορικά μέρη* πρώτο (2013).

Σταθμοί στην ιστορία

Οι πληροφορίες για την ιστορία της πόλης είναι λιγοστές. Η ευημερία της, πάντως, αντανακλάται στο οργανωμένο οικιστικό σχέδιο και στους πολυάριθμους ναούς της. Αλλά το μόνιμο πρόβλημα θα είναι οι σχέσεις με τις γειτονικές πόλεις των Καρχηδονίων. Ο πρώτος γνωστός πόλεμος διεξάγεται μετά το 550 π.Χ. Νικούν οι Καρχηδόνιοι. Μετά την ήττα, ένας άρχοντας ονόματι Θήρων επωφελήθηκε από την κατάσταση κι επέβαλλε την τυραννία. Τον ανέτρεψε ο Πυθαγόρας που κυβέρνησε κι αυτός ως τύραννος έως το 610 π.Χ.

Πέμπτος αιώνας π.Χ. Επικρατεί μάλλον ολιγαρχικό πολίτευμα.

480 π.Χ. Οι Σελινούντιοι συντάσσονται με τους Καρχηδόνιους στη μάχη της Ιμέρας.

416 π.Χ. Οι Εγεσταίοι, γείτονες στην ενδοχώρα, ζητούν τη συνδρομή των Αθηναίων κατά των Σελινουντίων και δίνουν την αφορμή για τη Σικελική εκστρατεία (που θα αποβεί ολέθρια για τους Αθηναίους – καταστροφή στις Συρακούσες).

409 π.Χ. Μετά την ήττα των Αθηναίων, οι Εγεσταίοι στρέφονται προς τους Καρχηδόνιους, οι οποίοι μετά από σύντομη πολιορκία καταλαμβάνουν τον Σελινούντα. Οι κάτοικοι θανατώνονται ή πωλούνται ως δούλοι. Μόνο 2.500 κατορθώνουν να διαφύγουν στον Ακράγαντα.

Τρίτος αιώνας π.Χ.

276 π.Χ. Ο βασιλιάς της Ηπείρου Πύρρος καταλαμβάνει τη σχεδόν ερειπωμένη πόλη.

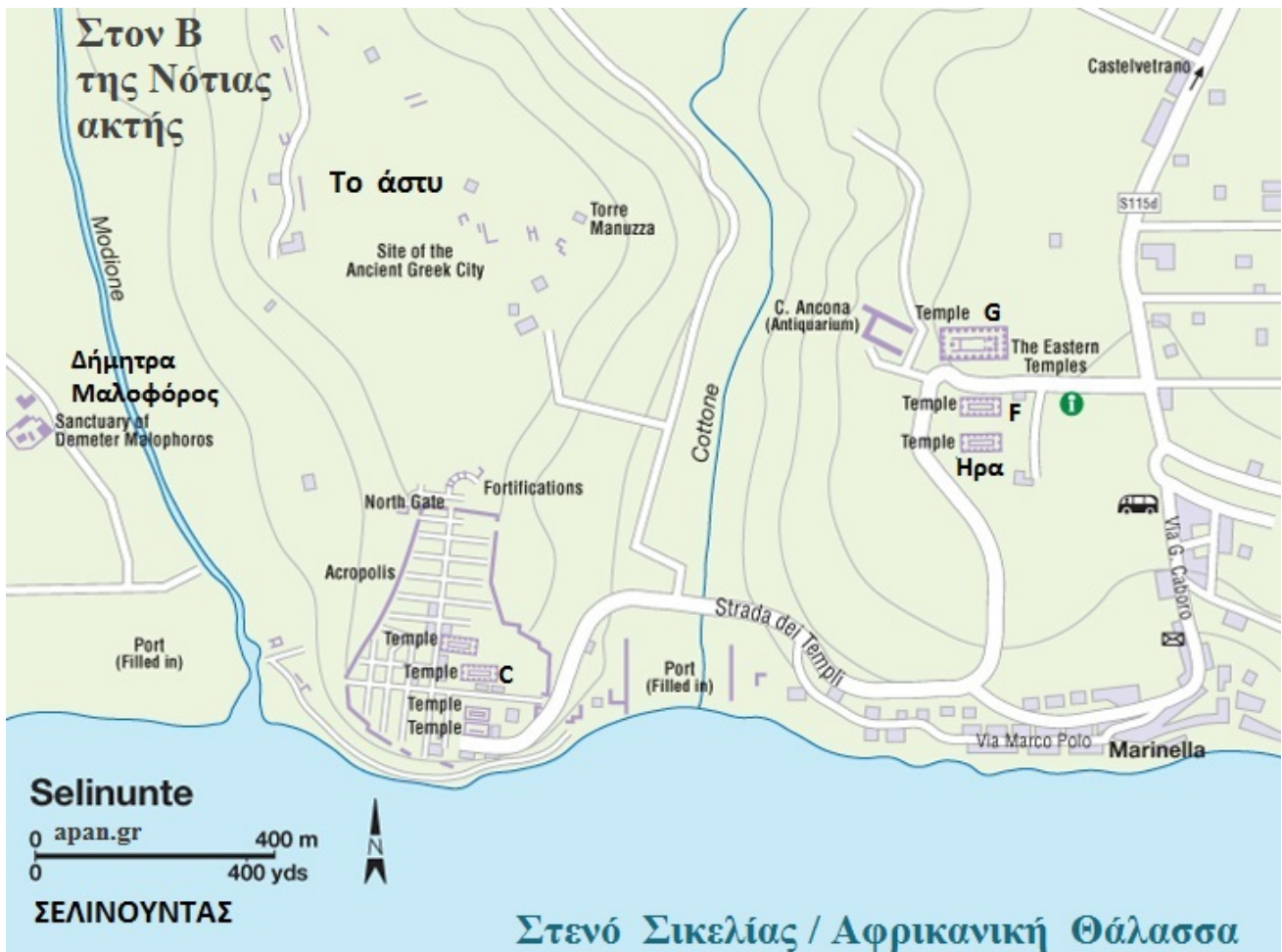
250 π.Χ. Οι Καρχηδόνιοι καταστρέφουν ολοσχερώς τον Σελινούντα. Μεταφέρουν τους τελευταίους κατοίκους στο καρχηδονιακό Λιλύβαιο. Ακολουθεί η ρωμαϊκή κατάκτηση.

Στους επόμενους αιώνες, ο Σελινούντας δεν είναι παρά ένας μικρός οικισμός, μέχρι που εγκαταλείπεται εντελώς. Ο el Idrisi (αλ-Ιντρισί), μέγας Άραβας ταξιδιώτης και γεωγράφος του 12ου αι., επισκέπτεται την περιοχή και την περιγράφει ως «το χωριό των κιώνων», έρημο από ανθρώπους.

Η θεϊκή έλευσις (θεοφάνεια). Σε τέθριππο η αξιοσέβαστη κυρία των δημητριακών Δήμητρα και η Κόρη. Η μετόπη, πρώιμο αρχαϊκό έργο, χρονολογείται στα 560 π.Χ.

Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο,
Παλέρμο

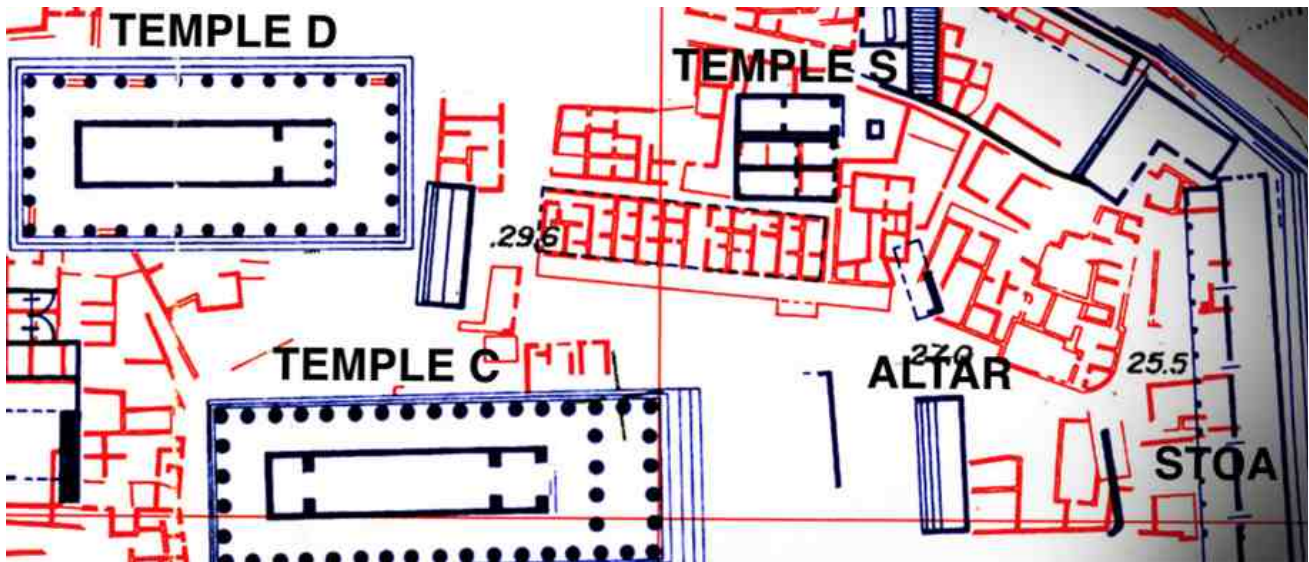

Η Ακρόπολη

Ο αρχαιολογικός χώρος του Σελινούντα είναι ο πιο εκτεταμένος της Ευρώπης. Περιλαμβάνει την Ακρόπολη, την κυρίως πόλη, το ανατολικό συγκρότημα των ναών, τα δυτικά ιερά και τη νεκρόπολη. Δεκαοχτώ χιλιόμετρα βόρεια βρίσκεται το λατομείο απ' όπου εξορυσσόταν ο πωρόλιθος για την οικοδόμηση των κτηρίων.

Η Ακρόπολη κατέλαβε έναν χαμηλό, επίπεδο λόφο και οχυρώθηκε με ισχυρά τείχη. Δύο φαρδιοί κεντρικοί άξονες που τέμνονταν κάθετα και στους οποίους κατέληγε ένα δίκτυο μικρότερων δρόμων τής έδιναν μνημειακή μορφή. Στο νότιο τμήμα της χτίστηκε μια σειρά από ναούς, παράλληλα ο ένας με τον άλλον. Όπως οι περισσότεροι αρχαιοελληνικοί ναοί της Σικελίας, έτσι και οι ναοί του Σελινούντα, είναι γνωστοί με γράμματα του λατινικού αλφαβήτου, μιας και δεν είναι βέβαιο σε ποιες θεότητες ήταν αφιερωμένοι.

Οι δύο ναοί Ο και Α ανάγονται στον 5ο αι. π.Χ. και παρουσιάζουν αρκετές ομοιότητες μεταξύ τους. Για το λόγο αυτό θεωρείται ότι ήταν αφιερωμένοι σε θεότητες που είχαν στενή σχέση μεταξύ τους, όπως η Άρτεμη και η μητέρα της, η Λητώ, ή οι Διόσκουροι, Κάστωρ και Πολυδεύκης.

Αρχαιότερος ανάμεσα στους ναούς του Σελινούντα είναι ο ναός C, στην Ακρόπολη, ο οποίος ανάγεται στο πρώτο μισό του βου αι. π.Χ. και ήταν ίσως αφιερωμένος στον Απόλλωνα. Σήμερα είναι μερικώς αναστηλωμένος. Ο ναός μοιάζει με το ναό του Απόλλωνα στις Συρακούσες, έχει όμως ελαφρύτερες αναλογίες και η αρτιότερη τοποθέτηση των κίωνων του δημιουργεί μια πιο αρμονική εντύπωση. Στην κάτοψη ακολουθεί τις σικελικές ιδιοτυπίες. Οι κίονες του ήταν αρχικά μονολιθικοί, με την πάροδο των εργασιών όμως προς τα δυτικά, οι τεχνίτες ξεκίνησαν να τους κατασκευάζουν με σπονδύλους. Ο διάκοσμος του ναού ήταν πλούσιος. Η στέγη είχε τις πήλινες επενδύσεις με τα ζωηρά χρώματα που συνηθίζονταν στη Σικελία. Στο κέντρο του ανατολικού αετώματος δέσποζε ένα πήλινο γοργόνειο, ενώ οι ανάγλυφες λίθινες μετόπες στις στενές πλευρές ανήκουν στα πιο ενδιαφέροντα έργα αρχαϊκής πλαστικής.

Ναός C

Το ανατολικό συγκρότημα των ναών

Στο ύψωμα ανατολικά της πόλης υψώνονταν τρεις ακόμα ναοί. Ο ναός F ανήκει στον ύστερο 6ο αι. π.Χ. Είναι ο πρώτος που χτίζεται στην περιοχή αυτή, αλλά έπεται των δύο μεγάλων ναών της ακρόπολης, C και D. Συνδέεται συνήθως με τη λατρεία του Διονύσου, της Δήμητρας ή της Αθηνάς.

Η κυριότερη ιδιομορφία του ναού είναι τα υψηλά θωράκια ανάμεσα στους κίονες της περιστασης, που απομονώνουν το χώρο και ανατρέπουν τον «ανοικτό» χαρακτήρα της αρχαίας ελληνικής ναοδομίας, την ελεύθερη επικοινωνία του κτηρίου με το περιβάλλον του, με τη σταδιακή και ομαλή μετάβαση από το εξωτερικό στο εσωτερικό. Ενδεχομένως αυτή η επιλογή να επιβλήθηκε για λατρευτικούς λόγους, για να απομονώνονται οι μη μνημένοι από τα θρησκευτικά δρώμενα.

Η ανέγερση του ναού G επίσης ξεκίνησε τον ύστερο 6ο αι. π.Χ., αλλά ο ναός δεν ολοκληρώθηκε ποτέ, παρόλο που η περίπτωση είχε τοποθετηθεί πριν από την καταστροφή της πόλης, το 409 π.Χ. Οι επικρατέστερες απόψεις για τη λατρευόμενη θεότητα κάνουν λόγο για τον Δία ή τον Απόλλωνα.

Με διαστάσεις περίπου 50 x 110 μ., ο ναός αυτός υπερέχει σε μέγεθος από όλους τους ναούς του Σελινούντα. Παρ' όλα αυτά, ο κίνδυνος να μεταβληθεί το κτήριο σε άμετρη κατασκευή ξεπεράστηκε χάρη στην εργασία ενός ικανού συνεργείου, που κατόρθωσε να δώσει λύση στα προβλήματα των αναλογιών ώστε να προκύψει ένα άρτιο αποτέλεσμα. Στο εσωτερικό είναι ο μόνος ναός που διέθετε διπλή κιονοστοιχία, η οποία οριοθετούσε ένα είδος πομπικής οδού και οδηγούσε σε κλειστό άδυτο, εκεί όπου φυλασσόταν το λατρευτικό άγαλμα.

Ναός της Ήρας (Ναός E) Πρώιμος 5ος αι. π.Χ.

Ο νεότερος ανάμεσα στους ναούς του Σελινούντα ήταν ο ναός E. Χάρη σε μια επιγραφή του 1ου αι. π.Χ., που βρέθηκε στο άδυτο, πληροφορούμαστε ότι εδώ λατρευόταν η Ήρα και ότι μάλιστα η λατρεία παρέμενε ζωντανή καιρό μετά την καταστροφή του Σελινούντα. Ο ναός χρονολογείται στον πρώιμο 5ο αι. π.Χ. και σήμερα είναι μερικώς ανοικοδομημένος. Ακολουθεί τα πρότυπα της κυρίως Ελλάδας αλλά διατηρεί την απουσία εσωτερικών στηριγμάτων και το άδυτο. Αξιόλογες είναι οι ανάγλυφες μετόπες του ναού.

Δυτικά ιερά

Τα δυτικά ιερά ήταν αφιερωμένα στις χθόνιες θεότητες, τη Δήμητρα Μαλοφόρο (εκείνη που φέρει καρπούς) και τον Δία Μειλίχιο. Τα πολυάριθμα αναθήματα που έχουν βρεθεί εδώ μαρτυρούν τη σημασία των χώρων αυτών, ίσως σε σχέση και με τον δρόμο που οδηγούσε προς το νεκροταφείο της πόλης. Η Δήμητρα Μαλοφόρος ήταν αποκλειστικά μεγαρική θεότητα. Λατρευόταν στα Μέγαρα και σε όλες τις αποικίες των Μεγαρέων, από τα Υβλαία Μέγαρα και τον Σελινούντα έως το Βυζάντιον και τις αποικίες στον Εύξεινο Πόντο / Μαύρη Θάλασσα.

Το Ιερό της Δήμητρας

IFA Excavations at Selinunte

Selinunte is one of the most important archaeological sites of the Greek period in Italy. The city was famous throughout the Classical world for the richness of its farmland and its monumental temples. It enjoyed a prosperous existence from the second half of the seventh century BCE through the middle of the third century BCE, and its sanctuaries, temples, fortifications, and houses are remarkably well preserved. The excavations document the social history as well as the architectural and visual culture of an ancient city in unusually fine detail.

In 2006, the **Institute of Fine Arts of New York University** began a new excavation on the Akropolis, under the direction of Professor Clemente Marconi and in collaboration with the Soprintendenza BB.CC.AA. of Trapani. The current project focuses on the architectural and

archaeological investigation of the main urban sanctuary, and involves a series of targeted new excavations.

During the first three years of operation, our investigations have focused on Temple B and the neighboring area of the main urban sanctuary. This area is delimited to the west by the so-called Megaron, to the north by Temple C, to the south by the South Building and the peribolos wall, and to the east, by the altar in front of Temple B and one of the main entrances to the sanctuary. Because this is one of the most sensitive and important areas of the ancient site, our operations are considerably expanding our knowledge of the history of Selinunte, from Prehistory to the Hellenistic period.

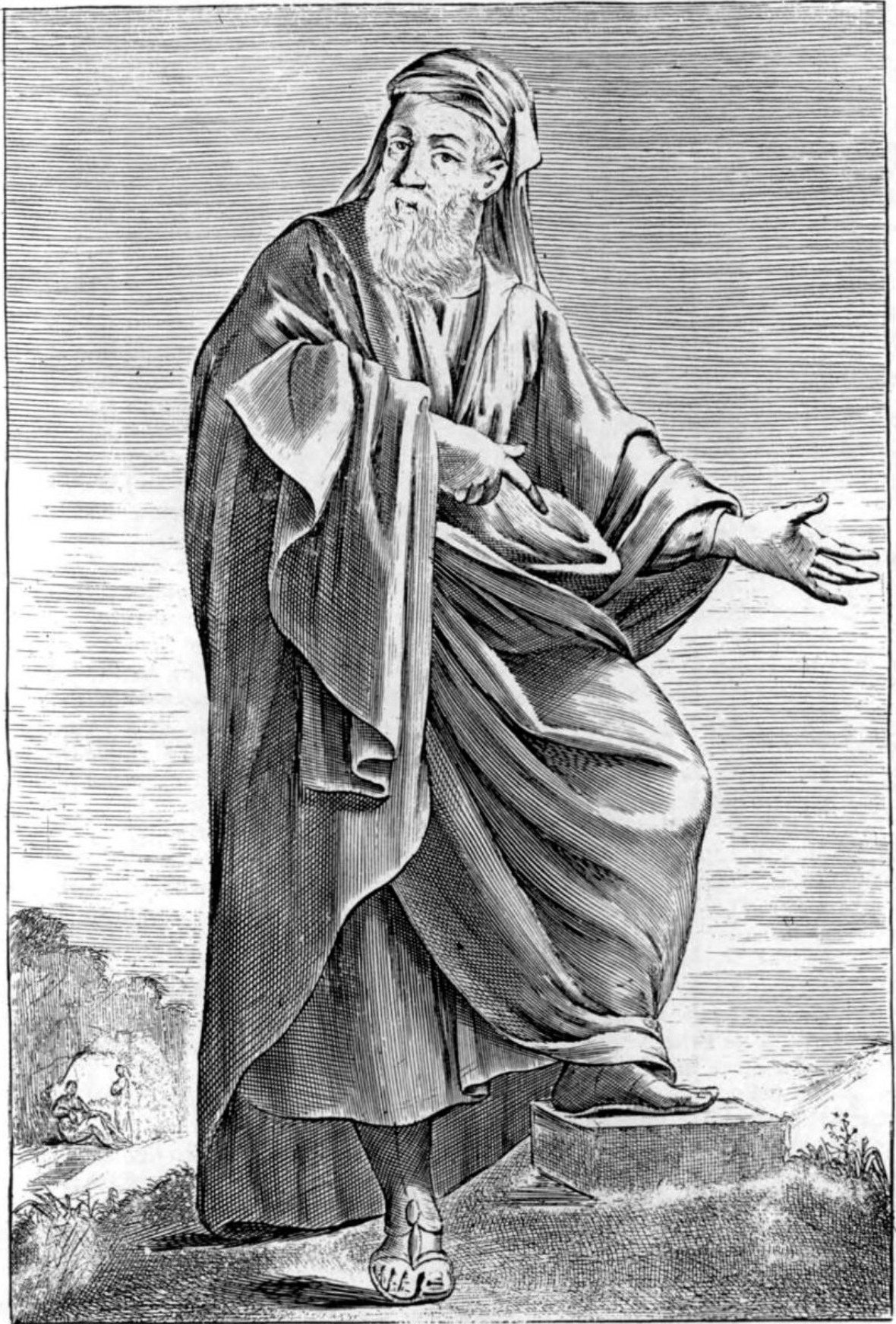
SPONSORS

The Selinunte excavations are sponsored by the Institute of Fine Arts of New York University, with invaluable support from private individuals, the Kress Foundation, and the Malcolm Hewitt Wiener Foundation. We are very grateful to all our loyal supporters for their generosity.

PUBLICATIONS

Marconi, C. "Il tempio B di Selinunte: Hittorff, Serradifalco e la disputa sulla policromia dell'architettura greca nell'Ottocento" In *Sicilia Antiqua* 4: 59-91. 2008 and Marconi, C. *Temple Decoration and Cultural Identity in the Archaic Greek World: The Metopes of Selinus* New York: Cambridge University Press, 2007.

Empedocle's.

ΑΚΡΑΓΑΣ

Πολιτιστική Εταιρεία Πανόραμα Ταξιδιωτικές – Τοπογραφικές Σημειώσεις

Η πόλη του Ακράγαντα ήταν χτισμένη με βάση το Ιπποδάμειο πολεοδομικό σύστημα.

Λετός και κάβουρας 510-480 π.Χ.

apan.gr

Ο κλεινός Ακράγας, η νεότερη από τις μεγάλες ελληνικές αποικίες στη Σικελία και η μεγαλόπρεπη «Κοιλιάδα των Ναών»

Μαριάννα Κορομηλά

Θειάφι

Το 689/88 π.Χ., Ρόδιοι και Κρήτες ίδρυσαν τη Γέλα, την πρώτη ελληνική αποικία στις νότιες ακτές της Σικελίας, δηλαδή στην πλευρά που βρέχεται από την Αφρικανική Θάλασσα κι αντικρίζει στο βάθος του ορίζοντα τα παράλια της σύγχρονης Τυνησίας. Έναν αιώνα αργότερα, **το 583 ή 582 π.Χ.**, άποικοι από τη Γέλα, μαζί με πολιτικούς εξόριστους από τη μητροπολιτική Ρόδο, ιδρύουν κοντά στον ποταμό Ακράγαντα μια νέα αποικία και τη βαφτίζουν με το όνομα του ποταμού.

Ο δωρικός Ακράγας βρίσκεται περίπου στο κέντρο της νότια ακτής, στο κέντρο μιας μικρής αλλά εύφορης πεδιάδας, σε μια περιοχή που διαθέτει και πλούσια κοιτάσματα θείου (θειάφι). Από εκεί είχε και η οικογένεια του μεγαλοκτηματία και θεατρικού συγγραφέα Λουίτζι Πιραντέλο ένα πολύ σημαντικό έσοδο, έως τις αρχές του 20ού αιώνα.

*Το κείμενο της Μ. Κορομηλά έχει δημοσιευτεί στην Ιστοσελίδα του Πανοράματος apan.gr

Μερικά χρόνια μετά την ίδρυση της πόλεως, οι Ακραγαντίνοι αναθέτουν στον συμπολίτη τους Φάλαρη, έναν ικανό αλλά αδίστακτο άνδρα που έκανε διάφορες εργολαβίες, την εποπτεία της κατασκευής του ναού του Διός Πολιέως στην Ακρόπολη. Ο Φάλαρις, προφασιζόμενος ότι οχύρωνε την Ακρόπολη εναντίον των ληστών, όπλισε τους δούλους και χρησιμοποίησε τους εργάτες για να επιτεθεί στους πολίτες οι οποίοι συμμετείχαν αμέριμοι σε μια γιορτή. Έτσι, γύρω στα 570, κατέλαβε πραξικοπηματικά την εξουσία –όπως έκανε μερικές δεκαετίες αργότερα κι ένας άλλος τύραννος, ο περίφημος και διαβόητος Πολυκράτης της Σάμου.

Ο Φάλαρις ενίσχυσε τη δύναμη της πόλεως, αλλά το όνομά του συνδέθηκε με ό,τι χειρότερο χαρακτηρίζει την τυραννία και τους τυράννους. Ανατράπηκε το 554 π.Χ. Την τυραννία διαδέχεται ένα ολιγαρχικό πολίτευμα, που διαρκεί έως το 488, όταν ο Θήρων επαναφέρει το τυραννικό καθεστώς (η κοινή μοίρα των σικελικών πόλεων) και επεκτείνει το κράτος σε βάρος των γειτονικών πόλεων-κρατών.

Ο φιλόδοξος Θήρων στοχεύει και στην απόκτηση λιμανιού στη βόρεια ακτή του νησιού κι έτσι το 483 καταλαμβάνει την **Ιμέρα**, αποικία που είχαν χτίσει οι Χαλκιδείς πριν από διακόσια χρόνια, κοντά στα λιμάνια των Καρχηδονίων, οι οποίοι κατείχαν τη βόρεια και βορειοδυτική ακτή της μεγαλονήσου.

Είναι η εποχή των Μηδικών / Περσικών πολέμων. Ο Ξέρξης οργανώνει την εκστρατεία εναντίον της Ελλάδας και, για να αποκλείσει κάθε πιθανότητα βοήθειας από τη Μεγάλη Ελλάδα προς τη μητροπολιτική, ζητάει από τους Καρχηδόνιους να επιτεθούν στις ελληνικές πόλεις-κράτη της Σικελίας. Την αφορμή του πολέμου την προσφέρει στους Καρχηδόνιους ο Τήριλλος. Ήταν ο εξόριστος ηγεμόνας της Ιμέρας, που ζήτησε τη βοήθεια των εχθρών για να πάρει πίσω το κράτος του. Οι Ακραγαντίνοι συμμαχούν με τους Συρακουσίους και αντιμετωπίζουν από κοινού τους Καρχηδόνιους. **Η νίκη των ελληνικών δυνάμεων στη μάχη της Ιμέρας, το 480 π.Χ., υπήρξε καθοριστική για την εξέλιξη του Ακράγαντα και των Συρακουσών.**

Κάβουρας σε αργυρό δίδραχμο του Ακράγαντα, 490-483 π.Χ.

Η ευημερία του Ακράγαντα, που οφειλόταν κυρίως στον πρωτογενή τομέα της οικονομίας, είχε γίνει παροιμιώδης στην αρχαιότητα. Για τους Ακραγαντίνους, έλεγε ο συμπολίτης τους Εμπεδοκλής (5ος π.Χ. αι.) ότι «απολαμβάνουν τη ζωή σα να επρόκειτο να πεθάνουν την επομένη και κτίζουν σα να πρόκειται να ζήσουν αιώνια».

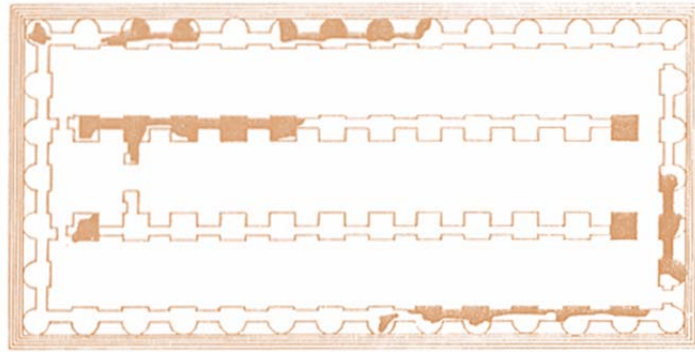
Οι ναοί, όσοι στέκονται ακόμη όρθιοι, αλλά και αυτοί που έχουν σωριαστεί σε ερείπια, επιβεβαιώνουν αυτή τη μαρτυρία. Ο ίδιος ο **Εμπεδοκλής** δεν ήταν μόνον ένας σοφός επιστήμονας, αλλά συνάμα ήταν θεραπευτής κι ένα είδος προφήτη, ο οποίος, όπως αφηγούνται οι αρχαίοι, έκανε θαύματα. Μπορούσε να αναστήσει ακόμα και νεκρούς. Η μεγαλύτερη επιστημονική του ανακάλυψη ήταν το πείραμα με το οποίο απέδειξε ότι όχι μόνον τα στερεά και τα υγρά, αλλά και ο αέρας έχει υπόσταση. Το τραγικό του τέλος είναι ίσως περισσότερο γνωστό, ανάμεσα στους άλλους θρύλους γύρω από το πρόσωπό του. Θέλοντας να αποδείξει ότι δεν ανήκει στους θνητούς αλλά στους αθάνατους, πήδησε, μπροστά στα μάτια όλων, μέσα στον κρατήρα του ηφαιστείου της Αίτνας. Δεν ήταν όμως αθάνατος.

Ο γιγάντιος δωρικός ναός του Ολυμπίου Διός και οι Άτλαντες

Ο Ακράγαντας έφτασε στη μεγαλύτερη ακμή του το πρώτο μισό του 5ου αιώνα, μετά τη λαμπρή νίκη εναντίον των Καρχηδονίων στην Ιμέρα, όπου ο ρόλος των Ακραγαντίνων ήταν ηγετικός. Με τα

χρήματα της πολεμικής λείας και τους Καρχηδόνιους αιχμαλώτους **έκτισαν τον ναό του Διός, τον μεγαλύτερο δωρικό ναό της αρχαιότητας με διαστάσεις 112 επί 56,30 μέτρα.** Αν και οι αριθμοί κουράζουν, για να πάρει κανείς μια ιδέα και να έχει ένα μέτρο σύγκρισης, αξίζει να θυμίσουμε ότι οι διαστάσεις του στυλοβάτη του αθηναϊκού Παρθενώνα, ενός από τους μεγαλύτερους αρχαιοελληνικούς ναούς, είναι 69,50 επί 30,88 μέτρα.

Ο Δίας του Ακράγαντα, λοιπόν, ήταν περίπου δύο φορές μεγαλύτερος από τον Παρθενώνα. Να συμπληρώσουμε ότι η κάτω διάμετρος των κίωνων (στο επίπεδο της βάσης) έφτανε τα 4 μέτρα, που σημαίνει ότι χρειάζονταν πάνω από δύο άνθρωποι για να αγκαλιάσουν τις πελώριες κολώνες. Το ύψος τους ξεπερνούσε τα 18 μέτρα, ενώ στο άνοιγμα των ραβδώσεων τους χωρούσε άνετα ένας άνθρωπος.

Με αυτές τις διαστάσεις όμως είχαν ήδη ξεπεραστεί οι δυνατότητες σχεδιασμού ενός γνήσιου δωρικού περίπτερου ναού. Για να υψώσει το κτίριο, ο αρχιτέκτονας αναγκάστηκε να κτίσει ολόγυρα τοίχο, πάνω στον οποίο ακούμπησαν οι δωρικοί ημικίονες. Το μεγάλο μεσοδιάστημα ανάμεσα στους κίονες συμπληρώθηκε με γιγαντιαίες μορφές που κρατούν με τα χέρια και το κεφάλι τους το βαρύ επιστύλιο. Μέχρι εκείνη την εποχή, στα ιωνικά κτίρια, οι κατασκευαστές είχαν χρησιμοποιήσει γυναικείες μορφές, όπως οι Καρυάτιδες. Για τον δωρικό γίγαντα-ναό προτιμήθηκαν οι γυμνοί Άτλαντες ή Τελαμώνες. Ένας από αυτούς βρίσκεται ακόμα επιτόπου (φωτ), ενώ ένας άλλος στεγάζεται στο πλούσιο τοπικό Μουσείο του Ακράγαντα.

Αυτός ο επινίκιος ναός, που χτιζόταν σε όλη τη διάρκεια του 5ου αιώνα και δεν ολοκληρώθηκε ποτέ, χρησίμευσε το 406 π.Χ., ως καταφύγιο για τους Ακραγαντίνους μπροστά στο αμείλικτο ξίφος των Καρχηδονίων (εβδομήντα τέσσερα χρόνια μετά τη νίκη των Ακραγαντίνων στη μάχη της Ιμέρας). Η πόλη ισοπεδώθηκε.

Οι επτά κίονες της πρόσοψης αποκλείουν τη δυνατότητα μιας κεντρικής εισόδου στον ναό, στον οποίο, όπως φαίνεται, η είσοδος γινόταν από πλαϊνές θύρες. Στο εσωτερικό, αντί για κίονες είχαν τοποθετηθεί δύο μεγάλες σειρές τετράγωνων πεσσών και στο βάθος υπήρχε ένα απομονωμένο άδυτο. Σύμφωνα με τις πληροφορίες του Διόδωρου του Σικελιώτη (που γράφει στα μέσα του 1ου π.Χ. αι.), στο ανατολικό αέτωμα εικονίζονταν οι Ολύμπιοι θεοί στον αγώνα τους εναντίον των Γιγάντων, και στο δυτικό οι Έλληνες (Αχαιοί) τη στιγμή που καταλαμβάνουν την Τροία. Και οι δύο παραστάσεις αναφέρονταν σε μυθικές νίκες που σχετίζονται έμμεσα ή άμεσα και με τους μυθικούς κύκλους της Σικελίας. Ας θυμηθούμε μόνον ότι στη Γιγαντομαχία η Αθηνά κατατρόπωσε τον τιτάνα Εγκέλαδο, πετώντας πάνω στον δαίμονα των σεισμών ολόκληρη τη Σικελία, ενώ η άλωση της Τροίας παραπέμπει, βεβαίως, και στη νίκη του 480, αλλά και στην Ηρωική εποχή, στις περιπέτειες του Οδυσσέα που πέρασε τα Στενά της Μεσσήνης ανοίγοντας τον δρόμο του ελληνικού αποικισμού στη Δύση.

Με τον ναό του Ολυπιού Διός στοιχίζεται μια σειρά μεγάλων περίπτερων ναών τους οποίους έκτισαν οι Ακραγαντίνοι τον έναν μετά τον άλλον, πάνω στο χείλος του απότομου βράχου, πίσω από τον οχυρωματικό περίβολο της πόλης και πολύ κοντά σε αυτόν. Ο επισκέπτης που ερχόταν από τη θάλασσα, αντίκριζε το υψηλό τείχος πάνω στο ύψωμα και, πάνω από τον οχυρωματικό περίβολο, τις στέγες των ναών της Αρχαϊκής και Κλασικής εποχής. Όλη η «Κοιλάδα των Ναών» εκτείνεται κατά μήκος της ακτής: η θάλασσα ήταν η είσοδος στον Ακράγαντα, όπως και σε όλες τις πόλεις της Σικελίας. Στην ενδοχώρα κατοικούσαν οι γηγενείς, δηλαδή οι λαοί που είχαν εγκατασταθεί στο νησί πριν από την έλευση των Καρχηδονίων και των Ελλήνων.

Καμιά ελληνική πόλη δεν είχε να επιδείξει ένα τόσο εντυπωσιακό αρχιτεκτονικό σκηνικό, όπως αυτό του Ακράγαντα. Ένας από τους πλούσιους πολίτες, μάλιστα, διέθεσε κάποτε το υπερβολικά μεγάλο ποσό που χρειαζόταν για να γίνουν νυχτερινές θυσίες στους βωμούς όλων των ναών, έτσι ώστε μέσα στη σκοτεινή νύχτα οι φλόγες να αναδεικνύουν το μεγαλείο της περήφανης πόλεως. Τέτοια ευημερία. Τέτοια και η ανάγκη επίδειξης. Όμως μακάρι να περιοριζόταν η άμιλλα μεταξύ Ελλήνων στα εντυπωσιακά αρχιτεκτονήματα και στις φαντασμαγορικές εορτές, ή στην υψηλής ποιότητας νομισματοκοπία.

414-413 π.Χ. Αργυρό τετράδραχμο

ΑΚΡΑΓ και δύο αετοί που κατασπαράζουν το θύμα τους
ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΩΝ ένας κάβουρας στο κέντρο και κάτω η Σκύλλα, το αποτρόπαιο τέρας
που φρουρούσε μαζί με τη Χάρυβδη τα Στενά της Μεσσήνης
(η Σκύλλα στο ιταλικό άκρο, η Χάρυβδις στο σικελικό).

Η υψηλή ποιότητα της νομισματικής τέχνης των ελληνικών πόλεων της Σικελίας και οι νεοτερισμοί της αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης για την κοπή νομισμάτων σε άλλες ελληνικές πόλεις και επηρέασαν τη νομισματική των Καρχηδονίων και των Τυρρηνών (Ετρούσκων).

Αλλά η ιστορία των πόλεων της Μεγάλης Ελλάδας, από την ίδρυσή τους (8ος και 7ος αι. ή και αρχές του αι.), έως την κατάκτηση της Σικελίας από τους Ρωμαίους (μέσα του 3ου π.Χ. αι.), εξελίσσεται με συνεχείς πολέμους μεταξύ Ελλήνων. Σπάνια ενώνονται για να αντιμετωπίσουν τους Καρχηδόνιους. Άλλοτε, συμμαχούν με τους Φοίνικες της Δύσης για να επιτεθούν σε γειτονικές ελληνικές πόλεις.

Γύρω στα 500 π.Χ.

Ο αρχαιότερος ναός του Ακράγαντα: ναός του «Ηρακλή» ή ναός Α (μερικώς αναστηλωμένος)
Διαστάσεις: 67 μ X 25,34 μ

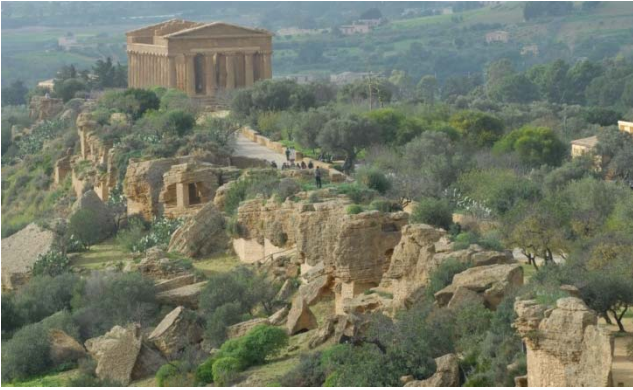
Οι ναοί οι γνωστοί ως του «Ηρακλή», της «Ομόνοιας» και της «Ηρας»

Ο γιγάντιος ναός του Ολυμπίου Διός δεν ήταν ο πρώτος λίθινος ναός του Ακράγαντα. Γύρω στα 500 π.Χ., μετά τους αρχιτεκτονικούς πειραματισμούς της Αρχαϊκής εποχής και την επεξεργασία των αναλογιών, λύσεις από τη μητροπολιτική Ελλάδα επηρεάζουν τον σχεδιασμό του δωρικού κτιρίου.

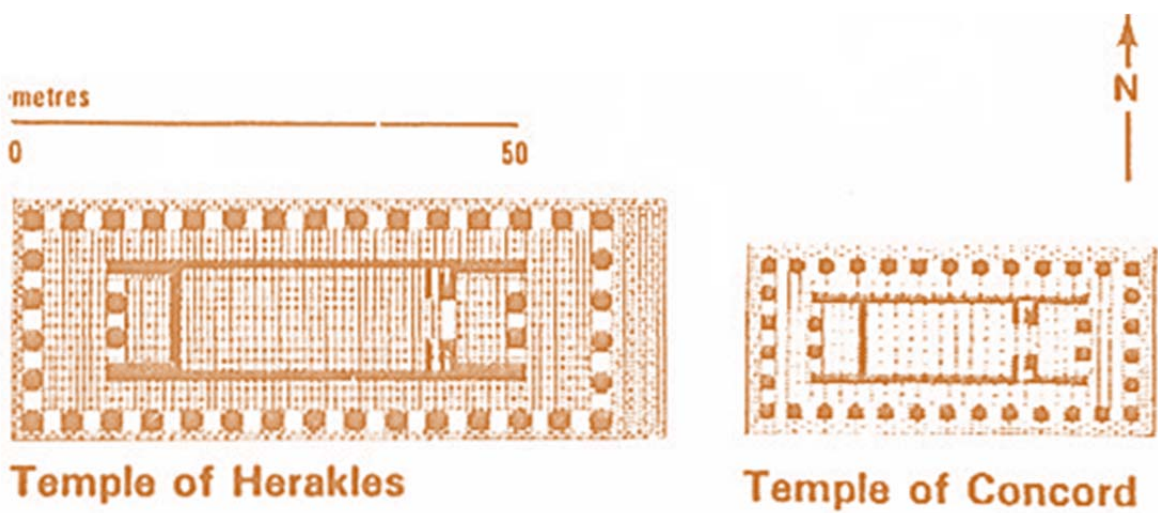
Ο ναός Α, γνωστός ως ναός του Ηρακλή, με 6 επί 15 κίονες είναι το πρώτο σικελικό ιερό κτίριο χωρίς άδυτο, με ισότιμο πρόναο και οπισθόδομο, όπως οι ναοί στην Ελλάδα.

Ο επόμενος ναός, που συμβατικά ονομάζεται ναός της Ομόνοιας, «Κονκόρντια», είναι μαζί με το Θησείο, δηλαδή τον ναό του Ηφαίστου στην αρχαία Αγορά των Αθηνών και τον ναό του Ποσειδώνα στην Κάτω Ιταλία, ένας από τους τρεις καλύτερα διατηρημένους ναούς της αρχαιότητας. Η σωτηρία του οφείλεται στον άγιο Γρηγόριο του Ακράγαντα, ο οποίος μετέτρεψε το «βέβηλο» κτίριο σε χριστιανικό ναό, εκδιώκοντας τους δαίμονες που ενοικούσαν στα δύο είδωλα, δηλαδή στα δύο λατρευτικά αγάλματα του ναού. Πιθανώς, αυτοί οι δύο δαίμονες να ήταν οι Διόσκουροι. Όπως και άλλοι σικελικοί ναοί της Κλασικής εποχής, ο ναός της Ομόνοιας έχει τις αναλογίες της κλασικής ναοδομίας, με 6 επί 13 δωρικούς κίονες στη στοά του. Η ακρίβεια της τεχνικής εκτέλεσης είναι αξιοθαύμαστη. Οι αποκλίσεις είναι της τάξεως των χιλιοστών και όχι των εκατοστών. Μεγάλα θυραία ανοίγματα, πάνω από την οροφή του κτιρίου, επέτρεπαν την προσπέλαση σε οποιοδήποτε σημείο της στέγης.

Ο ναός αυτός, που κτίστηκε το 425 π.Χ. είναι ο τελευταίος ολοκληρωμένος δωρικός ναός της Σικελίας.

Ναός της Ομόνοιας, Concordia, 425 π.Χ.

Ναός της Ομόνοιας, Concordia

Το κτίριο που ακολουθεί, στην ίδια γραμμή, δηλαδή κατά μήκος της ακτής, κτίστηκε γύρω στο 450 π.Χ. Έχει ακριβώς την ίδια κάτοψη με τον προηγούμενο και συμβατικά ονομάζεται **ναός της Ήρας**. Και εδώ διαπιστώνονται οι επιδράσεις από τη μητροπολιτική Ελλάδα και οι εφαρμογές των νέων κανόνων της κλασικής αρχιτεκτονικής, όπου κυρίαρχο ρόλο παίζουν η συμμετρία και η αρμονία των αριθμών. Στην ανατολική του πλευρά σώζεται μεγάλος **βωμός**, μήκους 30 μέτρων, και μια τράπεζα θυσίας, της οποίας το ύψος έφτανε περίπου το 1,60 μέτρα. Σ' αυτήν οδηγούσε μια μνημειακή κλίμακα με δέκα αναβαθμούς.

apan.gr

Οι χθόνιες θεότητες, η μεγάλη κυρία των δημητριακών, οι μυστηριακές λατρείες

Στη δυτική πλευρά της Κοιλάδας και σε αρκετή απόσταση από τον ναό της Ήρας, μέσα σε ένα βαθούλωμα του βράχου, βρίσκεται το Ιερό των θεοτήτων της γης: των χθόνιων θεών. Εκεί λατρεύονταν η Δήμητρα, η Περσεφόνη, ο Άδης και η Εκάτη. Το κέντρο του Ιερού σηματοδοτείται από έναν κυκλικό βωμό με τρεις δακτυλίους και ένα όρυγμα στη μέση. Οι ανασκαφείς βρήκαν εκεί μέσα τα ιερά σκεύη της λατρείας της Δήμητρας, τους κέρνους, αγγεία για προσφορές στην αξιοσέβαστη θεά της αγροτικής ευλογίας (τα δημητριακά).

Ο βωμός-θυσιαστήριο, κέντρο των μυστηριακών τελετουργιών, στο επιβλητικό κι απομονωμένο Ιερό της Δήμητρας.

Δύο περίβολοι και ένας σκοτεινός εσωτερικός χώρος που διαμορφώνεται από τρία μέγαρα, χαμηλά και χωρίς κίονες, εξυπηρετούσαν τα λατρευτικά δρώμενα. Τα διαδοχικά χωρίσματα μέσα στους περιβόλους, οι πλάγιες θύρες, οι βωμοί στις γωνιές και η λαβυρινθώδης διαδρομή στοχεύουν προς τον κυκλικό βωμό με το όρυγμα στο κέντρο – με όλη τη δυναμική, τη φόρτιση και τους συμβολισμούς μιας κυκλικής κατασκευής.

Οι μύστες έμειναν πιστοί στους όρκους τους και δεν αποκάλυψαν ποτέ τις μυστηριακές τελετουργίες που συνδέονταν με τον κύκλο της φύσης, τον θάνατο και την ανάσταση των καρπών. Ο Ακράγαντας, πλούσιος σε σιτηρά, διέθετε ακόμη ένα ιερό της θεάς Δήμητρας, έξω από τα τείχη.

Σε λιγότερα από διακόσια χρόνια αυτή η πόλη έκτισε τόσους ναούς όσους καμιά άλλη ελληνική πόλη στον 6ο και 5ο π.Χ. αιώνα, εντυπωσιάζοντας φίλους και συμμάχους και προκαλώντας αντιπάλους. Καταστράφηκε κι αυτή το 406 π.Χ. από τους Καρχηδόνιους, που είχαν ισοπεδώσει τον Σελινόυντα τρία χρόνια νωρίτερα, μετά από αίτηση των Εγεσταίων. Από τα μέσα του 3ου π.Χ. αιώνα, οι Ρωμαίοι καταλαμβάνουν τη μία μετά την άλλη τις πόλεις της Σικελίας.

Η ωραιότερη πόλη των θνητών, Πίνδαρος

Ακράγας. Η Κοιλιάδα των Ναών, του Pierre-Henri de Valenciennes, 1787. Λούβρο
Η Ευρώπη των Φώτων γνωρίζει την αρχαία Ελλάδα
μέσα από τις εντυπωσιακές αρχαιότητες της Μεγάλης Ελλάδας.

Θέα από την Κοιλιάδα: ο ναός των Διόσκουρων, μερικώς αναστηλωμένος,
και πίσω το τερατώδες Agrigento
(ένα από τα κατασκευαστικά εγκλήματα της Μάφια, μετά τον πόλεμο).
Μέρος της πόλης έχει καλύψει την αρχαία Ακρόπολη.

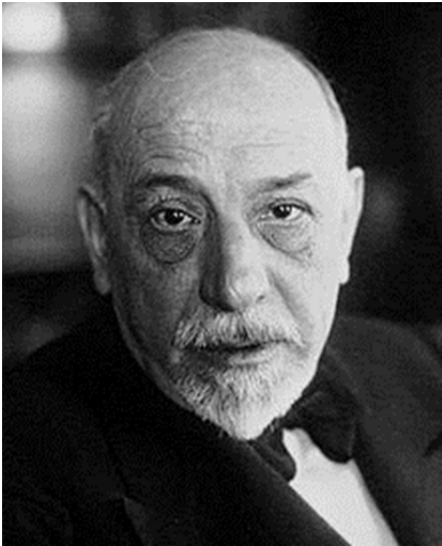

Μόνο για τους εκατοντάδες χιλιάδες τουρίστες του, κατά τα άλλα, τερατόμορφου Agrigento: carretto Siciliano (στα ιταλικά) και carrettu Sicilianu (με τη βαριά σικελική προφορά), το στολισμένο άλογο και το ζωγραφισμένο κάρο με τις ιδιότυπες ρόδες, το συναντάς κοντά στην είσοδο του αρχαιολογικού χώρου της μεγαλόπρεπης Κοιλιάδας των Ναών.

Άλογα χρησιμοποιούσαν για τα πεδινά γύρω από τον Ακράγαντα, ενώ στα κάρα που ταξίδευαν στην ενδοχώρα έζευαν μουλάρια ή γαϊδούρια.

ΜΚ, Οκτώβριος 2013

Luigi Pirandello

Γόνος οικογένειας γαιοκτημόνων, γεννήθηκε στον Ακράγαντα / στις 28 Ιουνίου του 1867. Πήρε το βραβείο Νόμπελ της Λογοτεχνίας το 1934. Πέθανε στα εξήντα εννιά του, στις 10 Δεκεμβρίου του 1936, δίχως να προλάβει να ζήσει την αποκορύφωση της εγκληματικότητας του φασισμού και ναζισμού, που είχε υποστηρίξει ολόθερμα.

Το πατρικό του Πιραντέλο στο χωριό Χάος, κοντά στις αρχαιότητες του Ακράγαντα. Από εδώ η οικογένεια πήγε στο Παλέρμο κι ύστερα ο Λουίτζι συνέχισε τις σπουδές του στη Ρώμη και στη Γερμανία, όπου απέκτησε στενούς δεσμούς με τον γερμανικό πολιτισμό. Το 1901 πήρε το ντοκτορά του με μία εξαιρετική εργασία για την εξέλιξη της διαλέκτου του Agrigento.

Το σοβαρό χτύπημα που άλλαξε τη ζωή της οικογένειας ήταν η καταστροφή από πλημμύρα των ορυχείων θειαφιού το 1903. Ο πατέρας είχε επενδύσει όλη την περιουσία του εκεί και όλη την προίκα της Ακραγαντίνας συζύγου του Λουίτζι. Η γυναίκα έπεσε σε κατάθλιψη, από την οποία δεν συνήλθε ποτέ, κι ο ίδιος σκέφτηκε να αυτοκτονήσει. Ύστερα έπεσε με τα μούτρα στη δουλειά, ακόμα κα παραδίδοντας γερμανικά μαθήματα. Τα έργα του μεταφράζονται, ανεβαίνουν με τεράστια επιτυχία στο θέατρο, αλλά το κοινό γίνεται έξαλλο το 1921, όταν ανεβαίνει στη Ρώμη το «Έξι πρόσωπα ζητούν συγγραφέα» (*Sei Personaggi in Cerca d'Autore*), που θα μεταφραστεί αργότερα και θα ανέβει με τεράστια επιτυχία στο Λονδίνο, την Νέα Υόρκη κλπ.

Με την υποστήριξη του Μουσολίνι έγινε διευθυντής, και ιδιοκτήτης, του Teatro d'Arte di Roma. Ήταν τότε που δήλωνε «Είμαι φασίστας γιατί είμαι Ιταλός» (αυτά τα εθνικοσοσιαλιστικά ιδεώδη και ο γερμανοτραφής εθνικισμός). Ήρθε σε σύγκρουση με κορυφαίους του φασισμού, αλλά η ζημιά είχε γίνει. Αργότερα δήλωνε ότι είναι απολίτικος «ένας άνθρωπος του κόσμου». Το καθεστώς τον προώθησε στο διεθνές στερέωμα και ο ίδιος εκμεταλλεύτηκε (ή αξιοποίησε) αυτή τη την εύνοια. Παρέμεινε αφοσιωμένος εθνικιστής συγγέροντας σε τέτοιο βαθμό τη φιλοπατρία με τον εθνικισμό ώστε προσέφερε στο φασιστικό καθεστώς το αγαματάκι του βραβείου Νόμπελ, για να το λιώσει για την πολεμική μηχανή για την εκστρατεία την Αβησσυνία (Αιθιοπία).

Το γνωστότερο έργο του στην Ελλάδα είναι το θεατρικό «Απόψε αυτοσχεδιάζουμε» (*Questa sera si recita a soggetto*), που κυκλοφόρησε το 1930.

apan.gr

ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΣΙΚΕΛΙΑΣ ΤΟΥ 4ου αιώνα Π.Χ

